

Sygn. akt V CSK 668/14

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 sierpnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Zbigniew Kwaśniewski

Protokolant Izabella Janke

w sprawie z powództwa W. Polska Sp. z o.o. w O.

przeciwko B.S.A. w T.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 6 sierpnia 2015 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 22 maja 2014 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 maja 2014 r. Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w O. z dnia 11 kwietnia 2012 r. w ten sposób, że wydany przez ten Sąd nakaz zapłaty z dnia 15 grudnia 2010 r. utrzymał w mocy również w części dotyczącej kwoty 104.900,66 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 24 kwietnia 2010 r. do dnia zapłaty i orzekł o kosztach procesu stosownie do jego wyniku.

W uzasadnieniu wyroku wskazał, że na obecnym etapie postępowania przedmiotem sporu między powódką – W. Polska Spółka z o.o., a pozwaną B. S.A pozostało roszczenie powódki o zapłatę kwoty 104.900,66 zł z ustawowymi odsetkami tytułem reszty wynagrodzenia za wykonanie prac projektowych związanych z budową zakładu przetwarzania oleju rzepakowego. Pozwana przeciwstawiała temu roszczeniu tożsamą co do wysokości wzajemną wierzytelność z tytułu kar umownych za zwłokę w wykonaniu umowy, przy czym oświadczenie o przedstawieniu do potrącenia tej kwoty złożyła po doręczeniu jej nakazu zapłaty, którym Sąd Okręgowy uwzględnił dochodzone przez powoda roszczenie obejmujące kwotę 208.804, 72 zł z ustawowymi odsetkami.

Sąd Okręgowy utrzymał w mocy nakaz zapłaty w całości wyrokiem z dnia 2 czerwca 2011 r., przyjmując niedopuszczalność zarzutu potrącenia z uwagi na ograniczenia dowodowe w postępowaniu nakazowym. Po uchyleniu tego wyroku na skutek apelacji pozwanej Sąd Okręgowy po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2012 r. uchylił nakaz zapłaty co do kwoty 104.900,66 zł z odsetkami i w tym zakresie powództwo oddalił w oparciu o poniższe ustalenia.

Strony łączyła umowa z dnia 3 sierpnia 2007 r., w której powódka zobowiązała się do wykonania dla pozwanej prac projektowych związanych z budową zakładu przetwarzania oleju. Prace zostały podzielone na siedem etapów, a w umowie zastrzeżono kary umowne za zwłokę w wykonaniu przedmiotu umowy w wysokości 0,5% wynagrodzenia umownego netto od opóźnionego etapu lub jego części za każdy dzień pozostawania w zwłoce, nie więcej jednak niż 15% wynagrodzenia. Po wykonaniu umowy pozwana zapłaciła powódce należne wynagrodzenie pomniejszone o kwotę 208.804,72 zł, zatrzymaną tytułem kaucji na zabezpieczenie należytego wykonania umowy. Z protokołów przekazania

poszczególnych etapów prac oraz treści postanowień umowy wynikały okresy zwłoki powódki w wykonaniu poszczególnych etapów wynoszące kolejno: 12, 44, 51, 473, 753, 299, 57 dni. W dniu 29 grudnia 2010 r. pozwana złożyła oświadczenie o przedstawieniu do potrąceniu z dochodzonej wierzytelności swojej wierzytelności z tytułu kar umownych, której wysokość wyliczyła na kwotę wyższą niż przedstawiona do potrącenia. Sąd Okręgowy uznał, że nie ma podstaw do przyjęcia, że do przekroczenia terminów doszło z przyczyn leżących po stronie pozwanej i w konsekwencji uwzględnił zarzut potrącenia uchylając nakaz zapłaty co do obejmującej go kwoty, oddalając w tym zakresie powództwo.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2012 r. oddalił apelację powódki od tego wyroku powołując się na związanie oceną prawną wyrażoną uprzednio w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 6 października 2011 r. Stwierdził, że zostały wykazane przesłanki uzasadniające wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym oraz, że w stosunku do podniesionego przez pozwaną zarzutu potrącenia obowiązywały ograniczenia dowodowe przewidziane w art. 479¹⁴ § 14 k.p.c. i art. 493 § 3 k.p.c., uznając jednocześnie za niezasadne oddalenie wniosków dowodowych pozwanej obejmujących dokumenty i zeznania świadków, skoro powódka zgłaszała w odpowiedzi na zarzuty dowody osobowe i dowody z dokumentów dla udowodnienia, że do naruszenia ustalonych w umowie terminów doszło z przyczyn przez nią niezawinionych.

Na skutek skargi kasacyjnej powódki Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 5 grudnia 2013 r. uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego i przekazał sprawę do rozpoznania temu Sądowi. W jego motywach stwierdził, że pozwana mogłaby wykazać skuteczność potrącenia jedynie dokumentami wskazanymi w art. 485 § 1 do 3 k.p.c. Podkreślając konieczność ścisłej interpretacji normy procesowej zawartej w art. 485 § 2a k.p.c. wskazał na potrzebę dokonania przez Sąd Apelacyjny wykładni tego przepisu w zakresie zwrotu „należności zapłaty świadczenia pieniężnego lub odsetek w transakcjach handlowych określonych w ustawie z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych” oraz na konieczność rozważenia, czy wierzytelność pozwanej mieści się w powyższym pojęciu i czy dokumenty przedstawione przy zarzutach od nakazu

zapłaty, względnie odwołanie do dokumentów przedstawionych przy pozwie wykazały skutecznie umorzenia zobowiązania.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Apelacyjny przyjął za podstawę rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. W motywach prawnych rozstrzygnięcia stwierdził, że w sytuacji gdy pozwana złożyła oświadczenie o przedstawieniu do potrącenia swojej wierzytelności dopiero po doręczeniu jej nakazu zapłaty wraz z odpisem pozwu obowiązywały ją ograniczenia dowodowe przewidziane w art. 493 § 3 k.p.c., zgodnie z którym do potrącenia mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami, o których mowa w art. 485 k.p.c. Pozwana nie przedstawiła takich dokumentów, w szczególności nie wykazała istnienia przedstawionej do potrącenia wierzytelności dokumentami wskazanymi w art. 485 § 2a k.p.c. w brzmieniu sprzed 28 kwietnia 2013 r. Dokonując wykładni art. 485 § 2a k.p.c. w ówczesnym jego brzmieniu Sąd Apelacyjny wskazał, że przepis ten odwoływał się do ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, której zasadniczym celem było zdyscyplinowanie stron transakcji handlowych w zakresie stosowanie krótkich terminów zapłaty po dostarczeniu towarów lub wykonania zamówienia na usługi, a więc zamierzeniem ustawodawcy było stosowanie wprowadzonej regulacji do dochodzenia roszczeń świadczeniodawcy, a nie ewentualnych roszczeń wzajemnych jego kontrahenta. W konsekwencji przyjął, że wierzytelność pozwanej z tytułu kar umownych za zwłokę w realizacji umowy nie mieści się w pojęciu należności zapłaty świadczenia pieniężnego lub odsetek w transakcjach handlowych określonych w ustawie z dnia 12 czerwca 2003 r. Niezależnie od tego stwierdził, że dokumenty przedstawione przez pozwaną przy zarzutach od nakazu zapłaty, spełniające kryteria z art. 485 k.p.c., nie były wystarczające do wykazania, że pozwanej przysługiwała zgłoszona do potrącenia kara umowna, a dla dokonania takiego ustalenia konieczne było prowadzenie dalszych dowodów nie odpowiadających wymogom art. 485 k.p.c., a przez to niedopuszczalnych w tym postępowaniu.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego strona pozwana zarzuciła w ramach przytoczonej podstawy naruszenia przepisów postępowania naruszenie:

- art. 485 § 2a k.p.c. w zw. z art. 2 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych i art. 385 k.p.c. przez uznanie, że dochodzona przez powódkę należność o zapłatę kwoty zatrzymanej przez pozwaną jako gwarancja dobrego wykonania umowy stanowiła należność zapłaty świadczenia z tej ustawy i zasadne było prowadzenie sprawy w trybie nakazowym, co skutkowało stosowaniem do zgłoszonego zarzutu potrącenia ograniczeń z art. 493 § k.p.c. i uznaniem bezskuteczności zarzutu potrącenia jako niespełniającego wymagań z art. 485 § 2a k.p.c. w zw. z art. 493 § 3 k.p.c.,
- naruszenie art. 485 § 2a w zw. z art. 2 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. przez uznanie, że należność o zapłatę kar umownych przedstawiona przez pozwaną do potrącenia nie stanowi należności zapłaty świadczenia pieniężnego z ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. i nie może być zgłoszona do potrącenia.

Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powódka dołączyła do pozwu w postępowaniu nakazowym: umowę, dowód spełnienia wzajemnych świadczeń niepieniężnych w postaci protokołów przekazania prac z fakturami i dowodami ich doręczenia pozwanej, dowody częściowej zapłaty wynagrodzenia przez pozwaną. W uzasadnieniu żądania podała, że dochodzi należności zapłaty świadczenia pieniężnego w transakcjach handlowych w rozumieniu ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r., bowiem roszczenie wynika z umowy, której przedmiotem jest odpłatne świadczenie usług, zawartej w związku z wykonywaną działalnością gospodarczą.

Zgodnie art. 2 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, przepisy tej ustawy miały zastosowanie do umowy zawieranej w obrocie, spełniającej warunki uznania jej za transakcję handlową, której przedmiotem jest odpłatne dostarczenie towaru lub odpłatne świadczenie usług, jeżeli strony zawierają ją w związku z wykonywaną działalnością gospodarczą. Zakres pojęcia umowy o świadczenie usług obejmuje umowy zlecenia, umowy o dzieło. Przy przyjęciu, że celem ustawy jest szeroka ochrona wierzyciela pojęcie umów o świadczenie usług obejmuje także umowy o czasowe korzystanie z rzeczy, np. najmu, dzierżawy, które w ścisłym znaczeniu nie są

umowami o świadczenie usług. W sprawach, w których powód dochodzi należności świadczenia pieniężnego, które określa ustawa, sąd zgodnie z art. 485 § 2a k.p.c. wydaje nakaz zapłaty. Ustawa, w tym w szczególności powołany przepis, nie ograniczają należności o zapłatę wierzyciela do określonych jedynie tytułów. Odmienne wykładnia, za którą opowiada się skarżąca, pozostawałaby w sprzeczności z celem ustawy. Nie ma więc racji skarżąca podnosząc, że w ramach art. 485 § 2a k.p.c. nie mieści się dochodzone przez powódkę roszczenie o zapłatę reszty wynagrodzenia, które spełnia wszystkie wcześniej wskazane kryteria kwalifikujące je jako należność zapłaty świadczenia pieniężnego w rozumieniu tej ustawy. Bezpodstawnie tym samym zarzuca, że sprawa nieprawidłowo prowadzona była w trybie postępowania nakazowego. Kwestia, czy powódka wykazała przedstawionymi dokumentami swoje roszczenie ponad pozostającą w sporze kwotę 104.900,66 zł została prawomocnie przesądzona w dotychczasowym postępowaniu i pozostaje poza zakresem zaskarżenia objętego wniesioną skargą kasacyjną.

Przedmiotem sprawy w obecnym jej rozpoznaniu pozostaje jedynie roszczenie o zapłatę części wynagrodzenia odpowiadającej kwocie wierzytelności pozwanej przedstawionej do potrącenia. Kierując się wskazanymi uprzednio kryteriami kwalifikującymi dochodzoną przez powódkę należność zapłaty jako określoną w ustawie z dnia 12 czerwca 2003 r., taką samą kwalifikację przypisać należy wierzytelności z tytułu kar umownych za zwłokę w wykonaniu umowy przedstawionej przez pozwaną do potrącenia, zgodnie z art. 493 § 3 k.p.c., który w tym zakresie nie wprowadza ograniczeń ze względu na przedmiot wierzytelności.

Nieuzasadnione jest jednak wywodzenie przez skarżącą na tej podstawie, że apelacja powódki powinna ulec oddaleniu. Wskazać bowiem trzeba, że art. 493 § 3 k.p.c. stawia warunek udowodnienia dokumentami wskazanymi w art. 485 k.p.c. wierzytelności przedstawionych do potrącenia. Nie mogą to być wierzytelności sporne, których podstawa lub wysokość jest wątpliwa. W tym zakresie Sąd Apelacyjny uznał, że dokumenty przedstawione przez pozwaną przy zarzutach zapłaty, chociaż spełniające kryteria z art. 485 k.p.c., nie były wystarczające do wykazania, że pozwanej przysługiwała wierzytelność z tytułu kar umownych, a dla dokonania takiego ustalenia, w szczególności zaś ustalenia przyczyn przekroczenia

terminów wykonania umowy, konieczne było prowadzenie dalszych dowodów, niedopuszczalnych w postępowaniu nakazowym. Stanowisko to nie jest w skardze kasacyjnej kwestionowane.

Z tych względów pozbawiona uzasadnionej podstawy skarga kasacyjna podlegała oddaleniu stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.